

„Vyru pabaiga“, arba skirtingi moteru ir vyru keliai šiandien

Rita Repšienė

Paveldas, istorija, tradicijos suformavo dabarties pasaulio vaizdą, statiškus vyrų ir moterų santykius, socialines sanklodus ir skirtingas jų reikšmes kultūros vienovėje. Netikėti visuomenės raidos, kaip patriarchalinio vyriškumo praradimo ir moterų „kilimo“, pokyčiai atskleidžia neišvengiamus transformacijų poreikius, kurie parodo naujų tapatybių formų būtinumą. Pastebimos globalios pokyčių tendencijos apima pačias įvairiausias politikos, verslo, kultūros ir tarpusavio santykių sritis. XXI amžius, Fredrico Jamesono pavadintas nuoširdumo (*genuine thinking*) amžiumi, „silpnajai“ lyčiai suteikė ritualinių, kognityvinių ir simbolinių kelių galimybę: keistis, rinktis, siekti ir devaluoti patriarchalinio dominavimo primestas vertes. Išsivadavimo laisvė nėra lyties progresijos liudijimas, tai mėginimas ieškoti prasmingos išeities iš grėsmingos esamos situacijos, kuri nacionaliniame lygmenyje įgauna katastrofinius mastelius. Lietuvos pirmąją Europos Sąjungoje pagal vedybas su užsieniečiais, ir galvodami apie mūsų tautos ateitį mes atsiduriame lemtingų demografinių praradimų ir svarbių etinių apsisprendimų kryžkelėje.

Pagrindiniai žodžiai: moterys, vyrai, santykiai, pokyčiai, erosas, devalvacija

*Aukščiausi žmonės, sužinoję apie Kelią, nuoširdžiai ir uoliai įgyvendina jį.
Paprasti žmonės, sužinoję apie Kelią, kartais juo eina, o kartais ne.
Žemieji žmonės, sužinoję apie Kelią, garsiai iš jo juokiasi.
Jeigu jie nesijuokytų, tai nebūtų Kelias.*

Lao Dze

Aš žaviuosi vyrais, jų didelėmis kojomis ir mažomis niekšybėmis.

Françoise Giroud

Moterų ir vyrų reikšmės kultūros istorijoje ilgą laiką nekito, jos buvo veikiamos, valdomos ir palaikomos patriarchalinio pasaulio diktuojamų konstantų ir įteisintų normų. Įsivaizduojami pokyčiai, „tylūs“ perversmai ir tariami iššūkiai, kuriuos lėmė naujos tapatybių personifikacijos, liko kažkur praeityje, dabar lyčių santykiai patiria nemažus išbandymus, formuojamos atviros požiūrių, poreikių ir vertinimų struktūros ir aktualios paradigmos, kurios keičia nusistovėjusius stereotipus ir teikia naujas pasirinkimų galimybes.

Neatsitiktinai didžiulio susidomėjimo sulaukė amerikiečių eseistės Hannos Rosin knyga *Vyrų pabaiga ir moterų kilimas* [*The End of Men and Rise of Women*], kurią 2012 m. išleido *Riverhead Hardcover* leidykla, priklausanti *Penguin Group* (JAV) leidybos tinklui. Knygoje keliamas esminis klausimas: ar šių laikų visuomenė yra matriarchalinė ir ar vyrai verks dėl naujos tvarkos? Taip buvo paskelbta naujos eros pradžia.

Nors knyga publicistinio pobūdžio, H. Rosin įteisintas laiko apibrėžimas „vyrų pabaiga“ tapo tokia neištrinama universalus žodyno dalimi, kaip Betty Friedan „moteriška mistika“ [*feminine mystique*], Simone de Beauvoir „antroji lytis“, Susan Faludi „tarpelis“ [*backlash*] ir Naomi Wolf „grožio mitas“, nes ji įvertino karo tarp lyčių baigtį, paskelbdama, kad nėra nei nugalėtojų, nei pralaimėtojų, nauja siūloma paradigma yra be galo kūrybinga ir teikianti nemažai vilčių (Orenstein 2002).

XX amžius sukūrė nepasiekiamą tobulo ir „tikro“ vyro idealą, kuris buvo apibrėžiamas keturiais imperatyvais: a) jokio moteriškumo (*no Sissy Stuff*), atsisakyti menkiausių jausminių poreikių, b) viršenybės kitų atžvilgiu teigimas, būti dideliu žmogumi (*the Big Wheel*), c) tvirtas kaip ąžuolas (*the Study Oak*), nepriklausomas, pasikliaujantis tik savimi, niekada nerodantis jausmų ar prierašumo, moteriško silpnumo, d) eikit visi po velnių (*Give'em Hell*), t. y. pabrėžiama būtinybė tapti stipresniam už kitus, išverti visus pavojus, net „kai protas ir baimė skatina elgtis priešingai“ (Badinter 2003, p. 174). Sukurtas savęs naikinimo mechanizmas, puoselėjantis „totalitarinį“ vyriškumą, nebeatitinka XXI a. lūkesčių. Vyriškumo krizė turi savo požymius. Visuotinai ir plačiai raginama vyrus tobulinti save, palaikyti vyriškumą ir labiau apsaugoti išlaikant kitas lyties, rasės ir klasės privilegijas, kurios dabar vertinamos kaip „reaktyvi atskirtis“ (Kimmel 2005, p. 37). Populiariausiame pasaulio vyrų tinklalapyje „*Ask Men: Become to Better Men*“ nurodyti septyni vyrų tipai, kuriems moterys negali atsispirti: tai romantiški; ištikimi; meniški (kūrybingi); atvykusieji iš svetur arba daug keliaujantys, mokantys daug kalbų, lengvai ir maloniai bendraujantys; charizmatiški; laisvos dvasios, dar vadinami blogais berniukais; inteligentiški ir šmaikštūs; dėmesingi vaikinai, su kuriais būtų galima kurti ilgalaikes perspektyvas¹. Praėjusio amžiaus sukurti stereotipai nebepopuliarūs XXI amžiuje. Paklausa, deja, neatitinka patriarchalinio paveldo puoselėjamų tradicijų.

Europoje aptariamas ir kitas aktualus klausimas „Kur yra vaikinai?“ susilaukė įvairių požiūrių ir vertinimų. Prancūzų rašytojas ir režisierius Camille'is Saféris knygoje *Vyrų rajonas* [*Rayon hommes*], 2014 m. *La Musardine* leidykla, mėgino atsakyti, pasitelkęs humorą, ir pateikė šį klausimą žinomoms vienišoms prancūzėms. Norėdamas parodyti ironišką situacijos absurdiškumą, kai meilės jausmas nukreipiamas į pažinčių svetaines, taip suprekinant santykius: „Vis daugiau ir daugiau moterų mano, jog svetainės turėtų pasirūpinti viskuo, kad padėtų rasti tinkamą kompanioną. Kas dabar atsitinka, kai jūs tiesiogiai viską numatote ir nurodote? Mes tolstate nuo meilės. Kodėl? Nes meilė yra kelionė, nors atsitiko taip, kad mes turime galvoje visai kitus projektus“, – daro išvadą autorius².

Pagrįstos įtampos, susijusios su šiuolaikinių vyrų ir moterų santykiais, atskleidžiamos ir 2011 m. Paryžiuje išleista psichiatro Jeano-Paulio Mialet knygoje *Sulyginta*

¹ Prieiga per internetą: http://www.askmen.com/dating/heidi_100/133b_dating_girl.html [žiūrėta 2014 09 03].

² Prieiga per internetą: <http://madame.lefigaro.fr/societe/sont-hommes-demandent-femmes-140914-901591> [žiūrėta 2014 09 20].

lytis: *Lyčių nesusipratimas [Sex Aequo: le quiproquo de sexes]*. Originaliai žvelgdamas į lyčių problemas, jis teigia: kol abi lytys nesupras, kad jos yra viena nuo kitos priklausomos, karas tęsis. Ir kol moterys tiki, kad vyrai tai suprato, viskas dar labiau blogėja, jos tampa panašios į juos. Tiesa, jie yra vyrai ir jos yra nusivylusios. Nors ir nepavyko rasti žavingo princo, šis siekinys perkeliamas į palikuonis, mėginama savo berniukus padaryti idealiais vyrais, o dukterims įdiegti savo nusivylimą vyrais. Tuo tarpu vyrai tapo apleisti ir jie stokoja dėmesio. Jie eina nuo vienos moters prie kitos ir atitolsta nuo savo pareigų. Mialet požiūriu, pripažinus lyčių nesusipratimus bus galima geriau suprasti vieniems kitus. Pripažinus, kad mūsų požiūris į kūną, seksualumą, malonumus yra skirtingi ir kad mūsų lūkesčiai dėl susitikimų (romantiškų ar erotinių) nebūtinai tokie patys, bet reikėtų ieškoti kompromisų sutarti tarpusavyje.

Visuomenė, gyvenanti lyčių santykių kaitos sąlygomis, neišvengiamai turi keistis ir priimti naujus pokyčius. Pokyčių būtinybę liudija ir esama situacija, ir keliami iššūkiai, ir akivaizdžios grėsmės. Įsivaizdavimas, kad viskas susitvarkys savaime, patvirtina „pabaigos pradžia“ ir siūlo mums pripažinti pasikeitimų pozityvumą „naujų posūkių“ link.

Eroso perversijos

Vyrų ir moterų santykių pokyčiai išryškėjo visose gyvenimo sferose. Vyriškumo krizė paveikė ir erotinių vizijų pasaulį. Prestižinių Amerikos koledžų studentės nebesidomi apie vienos nakties nuotykius, joms reikia susitikimų vidury dienos pieno bare (Rosin 2012, p. 17–18).

Moterys siekia lygių teisių, visų pirma, tarpusavio santykių, draugystės ir bendravimo sferose. 2008 m. amerikiečių sociologas Michaelis Kimmelis antropologinėje studijoje *Guyland: The Perilous World Where Boys Become Men [Vaikinų žemė: Pavojingas pasaulis, kuriame berniukai tampa vyrais]* atskleidė pavojingas situacijas, kurios susijusios su jaunų vyrų brendimu, raida ir dramatiškais pokyčiais. Remdamasis daugiau nei 400 interviu, atliktų per ketverius metus, kalbindamas 16–26 metų amžiaus vaikus, Kimmelis parodė, kad jaunuoliai, kurie gyvena Guylande, yra visiškai susipainioję, negalintys įsipareigoti santykiams, darbui ar gyvenimui. Nors jie atrodo nesuprantantys vyriškumo, įsipareigojimų ir atsakomybės svarbos, jie vadovaujasi savu vaikinų kodeksu, kuriame dominuoja persirengimo kambarių elgesys, seksualiniai užkariavimai, patyčios ir smurtas. Galima daryti prielaidą, kad toks pasipūtęs vaikas gali kurti panašius modelius ir santuokoje: valdžios, galios ir „ieškoti aukos“. Sužavėjęs savimi jis nebenori suaugti, tai demografinė problema, kai 22 milijonai vaikinų siekia tapti stipriais, trokšta videožaidimų, sporto ir nuasmenina seksualinius santykius. Jiems reikia praktinio vadovo, kuris padėtų suvyrškėti, nors vyriškumą ir apibrėžia kaip homosocialią patirtį, kuri atliekama ir vertinama kitų vyrų (Kimmel 2008).

Stanfordo universiteto psichologijos profesorius Philipas Zimbardo vaikinių liiguistumo proveržį vadina „socialinio intensyvumo sindromu“ ir siūlo, kad vaikinams reiktų perkrauti – *digitally rewired* – smegenis, kad jie pakeistų prioritetus ir kurtųsi deramus pagrindus (Zimbard 2011).

Pokyčiai neišvengiami, visuomenė kuria naujus vaizdinius ir geidžia kitokių lygių galimybių erdvę kuriančių santykių. Atsidurdami naujuose idealybės ieškojimuose, mes blaškomės tarp tradicijų ir inovacijų, tarp savęs ir kitų.

Floridos universiteto profesorius Roy'us Baumeisteris, 2000 m. apžvelgdamas penkiolikos metų literatūros procesą, atkreipė dėmesį į moterų erotiškumo transformavimąsi, jis tapo žymiai lankstesnis (*malleable*) ir patyrė daugybę teigiamų pokyčių, susijusių su kultūra, švietimu ir socialinėmis aplinkybėmis. Vyrų erotinis vaizdinys nepakito, jis išliko gana pastovus ir priklausomas nuo labiau įgimtų (*innate*) ir griežtų faktorių (Baumaster 2000). Kaip pabrėžė Alfredas Kinsey'us, vyrų erotiniai troškimai nebeturi sąryšio su totaliais pasikeitimais – *no discontinuity in total outlet* (Rosin 2012, p. 41).

Homo eroticus sugrįžimas vertintinas ir kaip autentiškumo liudijimas, pasak Michelio Maffesolio, ir kaip opozicijos racionaliai tvarkai ir emocinių ryšių patvirtinimas, ir kaip „triumfuojanti alchemija“, malonumo kultas ar efektų ir jausmų galios sugrįžimas. Eroso triumfas ir tai, kad mes atrandame paslėptus ar prarastus dalykus, parodo mūsų dienų banalybę. Jautraus proto triumfas virš pasenusio mokslinio racionalizmo, kolektyvinis *vouloir-vivre* virš individo, dionisiškas džiaugsmas, paneigęs sausringą moralę, kuri sterilizuoja veiksmą. Jausenų ir vaizduotės triumfas išskyla virš krakmolyto mūsų tikrojo elito progresyvumo ir perdėto mūsų teisingai-galvojančiųjų manieringumo (Maffesoli 2012).

Erosas kultūroje išlaikė pirmaprades graikiškas reikšmes (gr. *eros*, kilm. *erotos* – geidulys, geismas). Platono filosofijoje apibūdinamas kaip mistinis skverbimasis į nežemiškas idėjas – tiesą, gėrį, grožį ir tebėra paslaptis.

Vartotojų visuomenė smerkia idealistinius polėkius, aukštus jausmus ir žemiškus gyvenimo džiaugsmus. Nuoširdumo kultas, anot Jeano Baudrillard'o, kaip funkcinė tolerancija, dabar prilyginama mistikai, kai prarandamas autentiškas santykis ir vyrauja „klasinė deklasuotojų nuo kultūros išraiška: baimė būti apgautiems, apkvailintiems ir manipuluojamiems ženklų, kaip kad istoriškai buvo per amžius“ (Baudrillard 2010, p. 223). Kaip pakeisti baimių ir obsesijų paveiktas tradicijas ir grąžinti visuomenei *joie du vivre*? Būti nuoširdžiam, nebijoti klęsti, geisti, mylėti ir būti mylimam tartum paprastos gyvenimo duotybės, kupinos egzistencinės esmės – tikrumo ir viltingo pasaulio, gyvybingumo ir žaismės – meilės pagrindo – tiesos iš kultinio *Meno mylėti* (Fromm 1992, p. 74). Prarasdami vertybines orientacijas, mes atsiduriame kitapus horizonto. „Mistinio kūniškumo“ oksimoronas teikia galimybę išsiveržti vilčiai ir siekiai (Maffesoli 2012, p. 276).

Moters deivės sugrįžimas

Senojo pasaulio matricentrinė iliuzija – Didžiosios Deivės epocha sukūrė kultūrinį precedentą vaizduotei, simbolikai ir idėjoms. Lietuvių kilmės amerikiečių mokslininkė Marija Gimbutienė identifikavo praeitį, teigdama moteriškąjį priešistorės pradą, dievų hierarchijas, reinkarnacijas, nevaržydama savęs akademiniais reikalavimais ar mokslingumo sąlygiškumais ir kurdama savąją tiesą.

„Marija Gimbutienė buvo laiminga tarp mokslininkų. Jai vienintelei XX amžiuje pavyko atrasti ir aprašyti ištisą iki tol neatpažintą civilizaciją“, – rašė lyginamųjų civilizacijų tyrinėtojas Vytautas Kavolis nekrologe „Civilizacijos atradėja, darbo ir džiaugsmo žmogus“. Suprasdamas ir įvertindamas M. Gimbutienės idėjų svarbą jis pateikė netikėtų išvalgų dermę ir susiejo pirmąjį sakinį su poterių formule – „laiminga tarp mokslininkų“ vietoj „pagirta tarp moterų“ (Daugirdaitė 2003).

Matriarchatinio pasaulio sugrįžimas nėra kelionė laiku atgal. Taikios, ramios, idealios epochos ilgesys suprantamas kaip nauja kultūrinė galimybė šių laikų visuomenei. „Domėjimasis matristine kultūra, moteriškojo prado svarbos sugrįžimu yra natūralus procesas, pastanga atkurti pusiausvyrą, pažeistą dominuojant androcentrizmui ir patriarchytai“, matricentristinės Europos teorijos buvo svarbios kaip „pamiršta deivių kalba“, kaip nepaprasti laikai ir kaip „simbolinis modelis“ (ten pat).

Amerikietė religijų tyrinėtoja Cynthia Eller knygoje *Priešistorės matriarchyto mitas: kodėl sugalvota praeitis nesuteiks moterims ateities* [*The Myth of Matriarchal Prehistory: Why an Invented Past Will Not Give Women a Future*], 2000 m. paskelbė *Beacon Press* leidykla, mėgino kvestionuoti M. Gimbutienės tyrinėjimus, vadindama juos „kilniu melu“, remdama žymiojo anglų archeologo Colino Renfrew skeptišką laikyseną ir siekdama paneigti matriarchyto mitą, nors ir neturėdama pagrįstų argumentų.

Dabartis pateikia naujas lyčių santykių prezentacijas, tartum patvirtina M. Gimbutienės matricentristinės epochos ateitį, kuri keičia begalinį vyrų dominavimo laiką. „Moterų kilimas“ nėra tik perversmo pradžia, iš tiesų moterys pradeda dominuoti ir tokio patriarchalinio pasaulio, kaip Artimieji ir Tolimieji Rytai, verslo, politikos ir kultūros rinkose. „Namų šeimininkės“ pradeda valdyti pasaulį? Ar tiesiog pasaulis tampa naujų paslapčių ir galimybių pradžia?

1968 m. atsiimdama populiarinio dienraščio *Los Angeles Times* Metų moters apdovanojimą, M. Gimbutienė pasakė: „Dėkoju likimo deivei, kad sutvėrė mane moterimi – kūrinium, lygiu vyrui. Tačiau mums, moterims, vis dar reikia išmintingų vyrų pagalbos“ (Gimbutienė 2002, p. 168), liudydama egalitarinės socialinės struktūros svarbą, iškeldama taikios, darnios „moterų valdomos“ visuomenės vaizdinį ir gražindama moterį deivę kaip kultūrinę simbolinę vertę.

Nacionalinės vizijos

Tikėtis kultūrinio posūkio, kuris įvyko postmodernioje realybėje, lietuviškame vyriškumo horizonte būtų realu, jei nežinotume ir neįvertintume istorinių aplinkybių. Mūsų istorija, grįsta verkiančios ir kenčiančios Lietuvos simbolika, turėtų keisti tautinių vaizdinių panteoną, ieškoti prasmingų herojų, įtaigių ideologijų ir šiuolaikinių kultūriškumo adaptacijų, kad paveiktume dabarties pokyčius ir neprarastume nacionalinio savitumo.

Demitifikuoti tariamas vertes, sugriauti „patriarchalinius“ mitus ir įsivaizduoti, kad būsime laisvi, būtų paprastas uždavinys, nes tik pakeistume „vieną mitų sistemą kita mitų sistema“ (Greimas 1991, p. 361). Pasaulis keičiasi, bet ar keičiamės mes, nepriimdami naujų dabarties iššūkių?

Prarasdami „mistinio“ išgyvenimo galimybę ir kurdami saugaus išgyvenimo strategijas, mes puoselėjame naujus atradimus ir *vartojimą*, kuriam kaip ir XX a. tebevadovauja seksualumas. Socialinės mainų funkcijos pavertė erosą seksualine preke, „narcistiška“ investicija į kūną. „Reikia aiškiai atskirti erotika, kaip bendrą mūsų visuomenėse tinkamai įvardyto seksualumo mainų dimensiją. Ir atskirti erotinį kūną, mainomų geismo ženklų pagrindą, nuo kūno, kaip fantazijos ir geismo buveinės“ (Baudrillard 2010, p. 167). Prarasdami santykių paslaptį, atsiduriame užburta patriarchalinių santykių rate. Ar pasiekdamos politinę, ekonominę ir moralinę nepriklausomybę moterys tampa atviresnės, savarankiškesnės, reiklesnės ir tarpusavyje santykiams su vyrais?

Nacionaliniai prioritetai – didžiavimasis šlovinga praeitimi, tariamais herojais, simboliais ir begaliniais istoriniais klystkeliais – liudija mūsų pasirinkimų sąlygiškumą.

Realios galimybės

Postmodernizmo įtaigą lėmęs Fredrico Jamesono „kultūros posūkis“ atskleidė neišvengiamų pokyčių ateitį. Senos ir naujos vartojimo formos, žmonijos ir „planuojamas produkcijos senėjimas, vis greitesnė madų ir stilių kaita, apskritai iki šiol neregėtas reklamos, televizijos ir žiniasklaidos išsismelkimas į visuomenę, senųjų prietarų tarp miesto ir kaimo, centro ir provincijos, priemiesčių gyvenimo ir universalios standartizacijos išnykimas, didžiojo greitkelių tinklo plėtra ir automobilių kultūros atsiradimas“ buvo paminėta kaip tik keletas aplinkybių, kurios nužymėjo esminį lūžį tarp pokario ir tarpukario „visuomenės, kurioje aukštasis modernizmas vis dar buvo pagrindžio jėga“ (Jameson 2002, p. 35). Dabarties visuomenėje pagrindžio jėga tapo „santuokos modernumas“, kai vyrų ir moterų santykiai verčia kalbėti apie svarbius lūžius tarp geidžiamos realybės ir to, kas vyksta pasaulyje.

Lietuvės pirmąją ES pagal santuokų su užsienio piliečiais skaičių³. Apskritai santuokų su užsieniečiais procentas kasmet daugėja: 2010 m. įregistruota 3,1 tūkst. santuokų su užsienio piliečiais (16,6 proc. visų santuokų). Per dešimtmetį nuo 2000 m. įregistruota 1,6 tūkst. santuokų su užsieniečiais (9,4 proc). Užsieniečius vyrus moterys iš Lietuvos renkasi ne tik dažniau, bet ir iš daug įvairesnių valstybių⁴. 2014 m. Statistikos departamento duomenimis, iš 20 469 Lietuvoje įregistruotų santuokų iš įvairių Europos Sąjungos valstybių antrąją pusę 2013 m. pasirinko 1145 Lietuvos moterys ir 115 vyrų. Iš Amerikos (JAV ir Kanados) užregistruoti 130 jaunikiai ir 5 nuotakos, Afrikos – atitinkamai 72 ir 1, Azijos – 166 ir 39, iš Australijos – atitinkamai 12 ir 2⁵.

Jei nacionalinių vyrų pokyčių nebus, situacija darysis vis grėsmingesnė. Svarbu inicijuoti bendrą politinį priemonių ir galimybių planą, kreipiant dėmesį į jaunosios kartos neformalų auklėjimą, požiūrio į tarpusavio santykius ir šeimą, tradicijas ir pokyčius, grėsmes ir neišvengiamybes formavimą.

2009 m. Islandijos premjerė Johanna Sigurdardottir viešai pranešė apie „testerono amžiaus“ pabaigą. Ekonominiai pokyčiai veikia ir kultūrą, kai kuriose šalyse pasikeitus galios santykiams formuojasi naujos „keistos“ socialinės grupės. Japonijoje nacionalinę paniką kelia vadinamieji žolėdžiai⁶ [*herbivores*] vyrai, kurie atsiskaido pasimatymų, intymių santykių ir kitokių bendravimo formų tarp vyrų ir moterų. 2008 m. šis judėjimas įgijo visuotinį pripažinimą bei daugybę sekėjų. Jų elgesys grindžiamas trimis reikalavimais: žolėdžiui vyrui trūksta pasitikėjimo savimi, todėl moteris turi imtis iniciatyvos; per didelis intrigos ir romantikos buvimas leidžia „peržengti ribas“ turėtų būti pakeistas lengvai suprantamu meilės jausmų demonstravimu ir žolėdžiams vyrams patinka „turtingos“ moterys, todėl moterys turi kelti savo žmogiškąsias savybes (Morioka 2013, p. 4).

Vertybių devalvacija keičia lyčių santykius, į ateitį vedančio kelio perspektyva išlieka, tik reikia pasirinkti tinkamus orientyrus, kad išsaugotume tapatybinį savitumą ir neprarastume pozityvios pusiausvyros. Kultūrinės investicijos visada kuria prasmingas vertes. Ieškodami galimybių taikiam dialogui, mes nesiekiamo išsaugoti *status quo* dėl grįžusio matriarchato ir rinktumėmės pokyčius ateities labui – idealų pasaulį, kuriame vyrų taika ir harmonija.

³ Lietuvės svajonių jaunikis – vokiečių, lietuvių svajonių nuotaka – rusė. Prieiga per internetą: <http://www.londonozinios.com/v2/lalsvalaikis/moterims/4078-lietuvės-svajonių^^-svajonių-nuotachtiti> [žiūrėta 2011 12 07].

⁴ Vytienė Stašaitytė, Lietuviai smerkia santuokas su užsieniečiais, bet nekonkuruoja savo geru pavyzdžiu. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/dally/ltliuanla/letuvlal-smerkli-santuok.is-suuzslcncleals-bet-nekonkuruoja-savo-geru-pavyzdziu.d?id=45176381> [žiūrėta 2011 12 06].

⁵ Prieiga per internetą: <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=82908c63-ec39-4e04-9d0c-dd3cd0535eae> [žiūrėta 2014 03 15].

⁶ Popkultūros temomis rašanti žurnalistė Maki Fukasawa naująjį vyro tipą pavadino „žolėdžiais vyrais“. Ne todėl, kad jie iš tiesų būtų vegetarai ir atsisakytų mėsos. Tiesiog japonų kalboje seksas verčiamas kaip „santykiai mėsoje“, o kadangi šiems vyrukams seksu nereikia ar bent jau jis nebūtinai, tai Fukasawa juos ir pavadino tais, kurie nevalgo mėsos – „žolėdžiais“. Skaitykite daugiau: Japonijoje atsiranda nauja, „beseksė“ karta. Prieiga per internetą: http://www.alfa.lt/straipsnis/10282942/?Japonijoje.atsiranda.nauja.besekse.karta=2009-08-23_00-10#ixzz3TA1ywbF [žiūrėta 2014 05 03].

* * *

Teisės mokslų profesorė Kara W. Swanson, aptardama H. Rosin „Vyrų pabaigą“, svarstė, ar tai reiškia patriarchato galą, vyrų vaidmens lytinėje reprodukcijoje pabaigą, o gal net visišką vyrų išnykimą? Ankstesnių vyriškumo krizių pabaiga buvo kruopščiai ištirta. Vienas mėgstamiausių asmeninių nerimo dėl „vyrų pabaigos“ apraiškų – 1946 m. išleistas populiarus Pato Franko romanas *Mr. Adam*, kuriame humoristiškai aprašomi tikri istoriniai įvykiai, kaip pokario Amerikoje vyrai stengiasi rasti „skubią“ ekonominę ir socialinę paramą. Ir nors mielai nenorėtų atrodyti taip pesimistiškai, ji mano, kad gali paprastu testu nustatyti, kada žaidimas pasikeis, lyčių revoliucija kaip atsinaujinanti paradigma įvyko: todėl ji ir norėtų pakviesti į konferenciją apie „Moterų pabaigą“ (Swanson 2013, p. 35–36).

Kiekviena pabaiga reiškia ir kažko naujo pradžią. Kinai turi patarlę: „Pradžia ir pabaiga tiesia viena kitai ranką“. Lietuviai sako: „Girk pabaigą, o ne pradžią“. Remiantis tradicijų puoselėjama išmintimi, teigtume, kad klausimas apie pabaigos pradžią tebėra atviras.

Nors esama lemtingų pokyčių, kurie dar labiau skiria moterų ir vyrų kelius. Tačiau pozityvi galimybė išlieka. Virtuali meilė ir jos pasekmės šiuolaikinei visuomenei atskleidžia lemtingų atsiskyrimų realybę, pasirinkdami savąjį kelią mes išsaugome paslaptį ir iliuziją, kad stebuklingi pasikeitimai nėra skirtingų kelių pradžia ir pabaiga, bet išsigelbėjimas. Ir teisi Françoise Giroud sakydama: „Aš tikiu vyriškais bruožais – savitvarda, noru save pranokti, rizikos ir iššūkių pomėgiu, kaip tikiu ir moteriškais bruožais – užuojauta, švelnumu, jautrumu. Bet iš esmės nė viena lytis neturi jų monopolio, jie priklauso žmonijai ir privalo vieni kitus gludinti...“ (Giroud, Lévy 2002, p. 147–148).

Literatūra

- Badinter, Elisabeth. 2003. *XY: Apie vyriškąjį tapatybę*. Iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė. Vilnius: Vaga.
- Baumeister, Roy F. 2000. Gender Differences in Erotic Plasticity: Female Sex Drive as Socially Flexible and responsive. In: *Psychological Bulletin*, 126, no. 3, p. 347–374.
- Daugirdaitė, Solveiga. 2003. Turėjusi regėjimo galią. In: *Klėja*, 2003, Nr. 3. Prieiga per internetą: http://www.lsc.vu.lt/assets/leidiniai/index7fdb.html?show_content_id=456 [žiūrėta 2015 02 07].
- Eller, Cynthia. 2000. *The Myth of Matriarchal Prehistory: Why An Invented Past Will Not Give Women a Future*. Boston: Beacon Press.
- Fromm, Erich. 1992. *Menas mylėti*. Iš anglų kalbos vertė Leonarda Jekentaitė. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
- Gimbutienė, Marija. 2002. *Laimos palytėta: straipsniai, recenzijos, pokalbiai, polemika, laiškai, vertinimai, prisiminimai*. [Sudarytoja Austėja Ikamaitė]. Vilnius: Scena, 2002.
- Giroud, Françoise Lévy, Bernard-Henri. 2002. *Vyrai ir moterys: Pokalbiai*. Iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė. Vilnius: Strofa.

- Greimas, Algirdas Julius. 1991. Mitai ir ideologijos. In: Algirdas Julius Greimas. *Iš arti ir toli: Literatūra, kultūra, grožis*. Vilnius: Vaga, p. 353–368.
- Jameson, Fredric. 2002. *Kultūros posūkis: Rinktiniai darbai apie postmodernizmą (1983–1998)*. Iš anglų kalbos vertė Auksė Mardosaitė. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.
- Kimmel, Michael S. 2005. *The History of Men: Essays on the History of American and British Masculinities*. New York: State University of New York Press.
- Maffesoli, Michel. 2012. *Homo eroticus: des communions émotionnelles*. Paris: CNRS Éditions.
- Mialet, Jean-Paul. 2011. *Sex Aequo: le quiproquo de sexes*. Paris: Éditions Albin Michel.
- Morioka, Masahiro. 2013. A Phenomenological Study of “Herbivore Men”. In: *The Review of Life Studies*, Vol. 4, September 2013, p. 1–20.
- Orenstein, Peggy. 2002. Hanna Rosin. *The End of Men*. Prieiga per internetą: <http://hannarosin.com/the-end-of-men> [žiūrėta 2013 05 03].
- Rosin, Hanna. 2012. *The End of Men and the Rise of Women*. New York–London: Riverhead Hardcover.
- Saféris, Camille. 2014. *Rayon hommes*. Paris: La Musardine.
- Swanson, Kara W. 2013. The End of Men, Again. In: *Boston University Law Review Anex*, Vol. 93: 26, p. 26–36. Prieiga per internetą: <http://www.bu.edu/bulawreview/files/2013/04/SWANSON.pdf> [žiūrėta 2014 09 20].
- Zimbardo, Philip. 2011. The Demise of Guys. In: *TED Talk*, March 2011. Prieiga per internetą: <http://www.ted.com/talks/zimchallenge.html> [žiūrėta 2014 11 20].

“The End of Men“, or Different Today’s Ways of Men and Women

Summary

Key words: women, men, relations, changes, Eros, devaluation

Heritage, history, traditions shaped the modern worldview, static relationships between men and women, social order and their different values in the cultural unity. Surprising developments in society, as the loss of patriarchal masculinity and female „take off“, reveal the inevitable changes in the needs of transformations, which indicate the necessity for new forms of identity. Notable global transformation trends include an entire range of political, business, cultural and peer relations. The 21st century, the age of sincerity (genuine thinking) as Fredric Jameson had called it, provided the „weak“ sex with several rituals, cognitive and symbolic options, such as to change, choose, seek and devalue the dominance of patriarchal values imposed. Liberation does not testimonies sex progression, it is an attempt to look for a meaningful way out of the current threatening situation, which nationally takes on catastrophic scales. Lithuania is the leader in the European Union in terms of marriages with foreigners, thus thinking about the future of our nation, we find ourselves in the crossroad of fatal demographic losses and important ethical decisions.